

Bekos og Koutropoulos gegn Grikklandi

Dómur frá 13. desember 2005

Mál nr. 15250/02

3. gr. Bann við pyndingum

14. gr. Bann við mismunum

Meðferð manna í haldi lögreglu. Mismunum á grundvelli kynþáttar. Rannsókn.

1. Málsatvik

Kærendur, Lazaros Bekos og Eleftherios Koutropoulos, fæddir 1980, eru sígaunar (Roma) og grískir ríkisborgarar búsettir í Vestur-Grikklandi.

Snemma morguns 8. maí 1998 var lögregla kölluð til vegna tilraunar til innbrots í söluturn. Eigandi söluturnsins sagðist hafa staðið Bekos að verki við að reyna að brjótast inn í söluturninn með járnstöng en Koutropoulos hefði augljóslega verið á verði.

Kærendur voru handteknir og færðir á lögreglustöð. Bekos hélt því fram að hann hefði sætt illri meðferð bæði við handtöku og þegar hann var færður í fangaklefa. Sagði hann að við yfirheyrslur yfir honum hafi þrír lögreglumenn kýlt hann í maga og bak, og skipst á að berja hann. Einn þeirra hafi barið hann með járnstöng og hótad að misþyrma honum kynferðislega. Koutropoulos hélt því fram að meðan á yfirheyrslu hans stóð hafi hann verið laminn í bakið með lögreglukylfu og sparkað í magann á honum af lögreglumanni (sem hann bar seinna kennsl á sem Tsikrikas) sem hafi síðan komið aftur seinna og haldið áfram barsmíðum. Hann hélt því einnig fram að lögreglumennirnir hefðu stungið lögreglukylfu upp í afturendann á honum, rekið hana síðan framan í hann og spurt hvort það væri vond lykt af henni. Báðir kærendur greindu frá því að þeir hefðu heyrt öskrin hvor í öðrum og að þeim hefði verið formælt fyrir uppruna sinn (Roma).

Gríska ríkið þrætti fyrir það að kærendur hefðu orðið fyrir ofbeldi eða sætt hatri vegna þjóðernisuppruna síns í haldi lögreglu.

Kærendur voru í haldi fram til morguns 9. maí 1998. Bekos var ákærður fyrir tilraun til innbrots en Koutropoulos fyrir hlutdeild í brotinu. Þeir voru að sakfelldir í nóvember 1999 og dæmdir til 30 og 20 daga fangavistar. Í báðum tilvikum var dómurinn skilorðsbundinn til 3 ára.

Eftir að kærendum var sleppt úr haldi lögreglu leituðu þeir vegna meiðsla sinna til lækni. Hann gaf út læknisvottorð dagsett 9. maí 1998 þar sem kom m.a. fram að kærendur hefðu líkamsáverka sem hefðu verið veittir innan síðasta sólarhrings með þungu barefli.

Þann 11. maí 1998 sendu tvenn grísk samtök sameiginlegt opið bréf til ráðuneytis allsherjarreglu varðandi atburðinn. Þar kom fram að samtökin hefðu safnað um 30 yfirlýsingum varðandi svipaða atburði þar sem sígaunar hefðu sætt illri meðferð. Þau fóru fram á að rannsókn færi tafarlaust fram og að nákvæmar reglur væru gefnar út til allra lögreglustöðva í landinu varðandi meðferð á sígaunum.

Þann 12. maí 1998 hóf ráðuneyti allsherjarreglu óformlega rannsókn á atburðinum og gríska ríkislögreglan fór fram á innri stjórnsýslurannsókn. Rannsóknin leiddi í ljós að tveir lögreglumenn, Tsikrikas og Avgeris, hefðu komið fram við kærendur af sérstakri grimmd meðan á vistun þeirra stóð. Einnig var leitt í ljós að Tsikrikas hafði ráðist á kærendur með lögreglukylfu og/eða sparkað í magann á þeim og að hvorugur lögreglumannanna gat gert grein fyrir áverkum kærenda. Í kjölfarið var mælt með því að Tsikrikas og Avgeris yrðu tímabundið leystir frá störfum. Þeir voru hins vegar aldrei leystir frá störfum.

Þann 14. júlí 1999 sektaði yfirmaður grísku lögreglunnar Tsikrikas um 20.000 drökmur (tæplega 59 evrur) fyrir að gera ekki ráðstafanir til að koma í veg fyrir grimmilega meðferð undirmanna sinna á kærendum. Yfirmaður grísku lögreglunnar viðurkenndi að kærendur hefðu sætt barsmíðum lögreglumanna og þeir hlotið líkamlega áverka.

Þann 1. júlí 1998 kærðu kærendur og faðir Bekos aðstoðarlögreglustjóra lögreglustöðvarinnar og „alla aðra hlutaðeigandi“ lögreglumenn á lögreglustöðinni. Þann 31. ágúst 2000 mælti saksóknari með því að þrír lögreglumenn, Tsikrikas, Kaminatos og Skoutas, yrðu kærðir fyrir að beita ofbeldi við yfirheyrslur. Kæur gegn Kaminatos og Skoutas voru felldar niður þar sem ekki þótti sýnt að þeir

hefðu verið viðstaddir þegar atburðurinn átti sér stað. Tsikrikas var sýknaður á þeim grundvelli að ekki lægju fyrir nein sönnunargögn sem tengdu hann nokkurri illri meðferð.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur héldu því fram að þeir hefðu sætt ofbeldi af hálfu lögreglu sem bryti gegn 3. gr. sáttmálans og að yfirvöld hefðu látið hjá liggja að rannsaka atburðinn nægilega sem bryti einnig gegn 3. og 13. gr. sáttmálans. Þeir héldu því og fram að umræddir atburðir hefðu átt rót sína að rekja til kynþáttafordóma sem bryti gegn 14. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Um 3. gr.: *Um hið meinta lögregluofbeldi.* Dómstóllinn vísaði til þess að þegar maður er færður í varðhald lögreglu við góða heilsu en er með áverka þegar honum er sleppt beri viðkomandi ríki að gefa greinargóða skýringu á þeim áverkum. Í tilfelli kæranda höfðu yfirvöld ekki gefið neinar slíkar skýringar.

Dómstóllinn taldi að það líkamlega ofbeldi sem kærendur þurftu að þola í haldi lögreglu, auk þess ótta, eymdar og vanmáttartilfinningar sem atburðurinn vakti með þeim, hefði valdið þeim slíkum þjáningum að það teldist ómannúðleg og vanvirðandi meðferð í skilningi 3. gr. Dómstóllinn komst því að þeirri einróma niðurstöðu að brotið hefði verið gegn 3. gr.

Rannsókn á ásökunum um illa meðferð. Dómstóllinn leit til þess að í nokkrum tilvikum, bæði við stjórnsýslurannsóknina og við réttarhöldin sem fylgdu í kjölfarið, var því slegið föstu að kærendur hefðu sætt illri meðferð í varðhaldi lögreglu. Hins vegar var engum lögreglumanni refsað vegna þeirrar illu meðferðar, hvorki með því að refsímál væru höfðuð né stjórnsýsluagaviðurlögum beitt. Sektin sem var lögð á Tsikrikas, og var tæplega 59 evrur, var ekki vegna þess að hann hefði sjálfur beitt kærendur ofbeldi heldur fyrir það að hann kom ekki í veg fyrir að undirmenn hans gerðu það. Hvorki Tsikrikas né Avgeris voru nokkurn tímann leystir frá störfum þrátt fyrir að mælt hefði verið með því í kjölfar rannsóknarinnar. Rannsóknin virtist ekki hafa haft neinar sjáanlegar afleiðingar í för með sér og því gagnaðist hún kærendum ekki neitt. Þar sem engin eiginleg rannsókn á ásökunum kæranda um illa meðferð í haldi lögreglu fór fram taldi dómstóllinn einróma að 3. gr. hefði verið brotin.

Um 13. gr.: Dómstóllinn taldi ekki nauðsynlegt að taka kærðu aðila sérstaklega til skoðunar út frá 13. gr. sáttmálans

Um 14. gr. í sambandi við 3. gr.: *Ábyrgð ríkisins vegna mismununar á grundvelli kynþáttar.* Dómstóllinn taldi að þrátt fyrir að athæfi lögreglumannanna væri afar gagnrýni vert væri ekki hægt að fullyrða að það hefði sprottið af kynþáttahatri. Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að ekki hefði verið brotið gegn 14. gr. tekinni saman með 3. gr. hvað varðaði ásakanir kæranda um að kynþáttahatur hefði verið ástæða þeirrar meðferðar sem þeir sættu í haldi lögreglu.

Rannsókn á kynþáttahatri. Dómstóllinn taldi hins vegar að þegar ríkið rannsakaði ofbeldisglæpi bæri því sérstök skylda til að ganga úr skugga um hvort kynþáttahatur eða fordómar hafi verið ástæðan. Slíka ástæðu gæti vissulega verið erfitt að sanna en yfirvöldum bæri þó skylda til að beita öllum eðlilegum ráðum til að safna sönnunargögnum, reyna að komast að hinu sanna og skila rökstuddum, óháðum og hlutlægum niðurstöðum, án þess að draga undan grunsamlegar staðreyndir sem gætu bent til kynþáttahaturs.

Þau yfirvöld sem rannsökuðu ásakanir kæranda höfðu í fórum sínum eiðsvarinn vitnisburð Bekos þar sem frá því greindi að auk þess að hafa sætt alvarlegu ofbeldi hefðu kærendur þurft að sæta niðurlægjandi ummælum lögreglumannanna vegna þjóðernisuppruna síns. Auk þess lá fyrir opið bréf frá tveimur grískum mannréttindasamtökum þar sem vísað var til 30 vitnisburða sem lýstu svipaðri meðferð gegn sígaunum. Dómstóllinn taldi að í ljósi þessara yfirlýsinga, og þess að skýrslur alþjóðlegra samtaka lágu fyrir um meinta mismunun og óhóflega valdbeitingu grísku lögreglunnar gegn sígaunum og svipuðum hópum, bæri að rannsaka þessar ásakanir. Dómstóllinn taldi að þegar gögn kæmu fram um að lögreglumenn létu niðrandi ummæli um þjóðernisuppruna falla í tengslum við illa meðferð fanga sem tilheyrðu minnihlutahópum væri nauðsynlegt að kanna allar staðreyndir málsins ítarlega til að komast að því hvort kynþáttahatur hafi ráðið ferðinni.

Í máli kæranda fór engin slík rannsókn fram, þrátt fyrir að upplýsingar lægju fyrir sem bent gætu til slíkra atvika. Ekkert var gert til að sannreyna yfirlýsingar Bekos eða annarra vitnisburða um niðrandi ummæli tengd þjóðernisuppruna. Ekkert virtist heldur hafa verið gert til að rannsaka hvort Tsikrikas hefði áður verið bendlaður við svipuð mál eða hvort hann hefði áður verið ásakaður um að láta í ljós andúð á sígaunum. Þá fór engin rannsókn fram á því hvernig aðrir lögreglumenn lögreglustöðvarinnar leystu skyldustörf sín af hendi þegar minnihlutahópar áttu í hlut. Dómstóllinn leit einnig til þess að við réttarhöld í máli kæranda var ekkert fjallað um þjóðernishatur þrátt fyrir að grísku Helsinki-eftirlitssamtökin hefðu látið þar sönnunargögn í té og möguleikinn á þjóðernishatri hafi ekki getað farið fram hjá dómnum.

Dómstóllinn komst því að þeirri einróma niðurstöðu að 14. gr. í tengslum við 3. gr. hefði verið brotin þar sem yfirvöld sinntu ekki þeirri skyldu sinni að rannsaka eins og mögulegt var hvort mismunun á grundvelli þjóðernisuppruna hafi verið orsök atburðanna.

Dómstóllinn dæmdi kærendum 10.000 evrur hvorum í miskabætur á grundvelli 41. gr.

Tveir dómarar skiluðu séráliti.